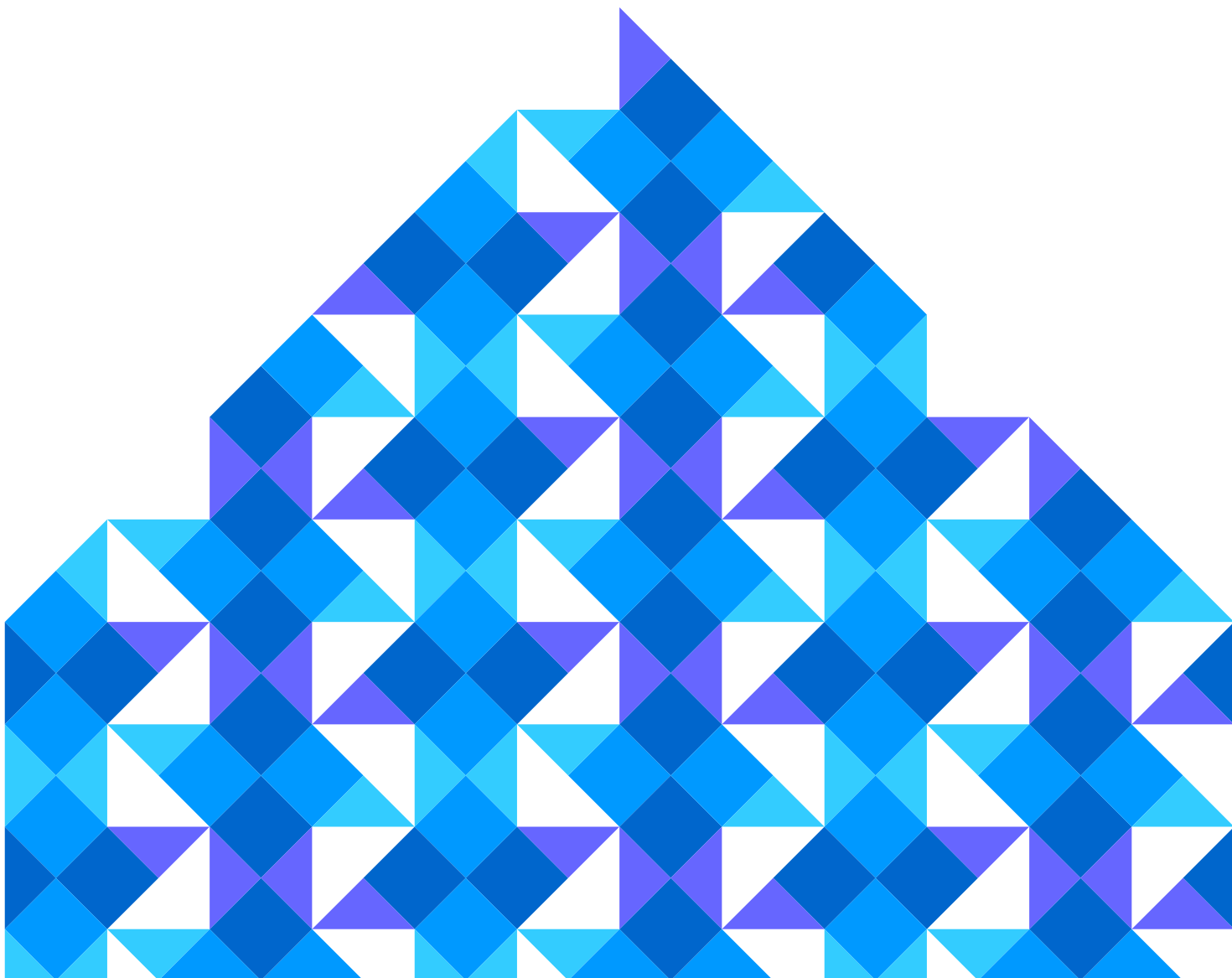

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Allmän kommentar nr 3 om kvinnor och flickor med funktionsnedsättning

Svensk översättning

Myndigheten för delaktighet är en kunskapsmyndighet som arbetar inom funktionshindersområdet. Vi arbetar för att alla, oavsett funktionsförmåga, ska kunna vara fullt delaktiga i samhället.

Myndigheten för delaktighet, 2018

Allmän kommentar nr 3 om kvinnor och flickor med funktionsnedsättning

Nummer 2018:4

ISBN: 978-91-87883-47-7

ISBN: 978-91-87883-48-4 (pdf)

Publikationen finns att ladda ner från myndighetens webbplats www.mfd.se.

Alternativa format kan beställas från Myndigheten för delaktighet.

Postadress: Myndigheten för delaktighet, Box 1210, 172 24 Sundbyberg

E-post: info@mfd.se

Telefon: 08-600 84 00

Innehåll

I. Inledning.....	4
II. Normativt innehåll.....	9
III. Konventionsstaternas åtaganden	16
IV. Sambandet mellan artikel 6 och andra artiklar i konventionen.....	18
V. Nationell implementering.....	33
Noteringar från översättningsprocessen (ö1 till ö14).....	37

I. Inledning

Kommentarer till den svenska översättningen. I översättningsprocessen har vissa noteringar gjorts som är numrerade i löpande text som ö1, ö2 och så vidare. Listan med noteringarna finns sist i dokumentet.

1.

Kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning har tagit fram denna allmänna kommentar enligt regel 47 i kommitténs procedurregler och paragraf 54–57 i kommitténs arbetsmetoder. Regel 47 innebär att kommittén får ta fram allmänna kommentarer baserade på olika artiklar och bestämmelser i konventionen. Kommentarerens syfte är att hjälpa konventionsstaterna att uppfylla sina rapporteringsåtaganden.

2.

Det finns tydliga belegg för att kvinnor och flickor med funktionsnedsättning möter hinder inom de flesta områden i livet. Hindren gör att kvinnor och flickor med funktionsnedsättning möter flerfaldig och intersektionell diskriminering i många situationer. Det gäller särskilt när det gäller jämlikt^{ö1} tillträde och jämlik tillgång^{ö2} till utbildning, ekonomiska möjligheter, social interaktion och rättsskipning, likhet inför lagen¹, förmåga att delta i politiken och att utöva kontroll över sitt eget liv i olika sammanhang. Det kan till exempel handla om sjukvård, däribland sexuell och reproduktiv hälsa, och var och med vem de vill bo.

3.

Hittills har varken internationella och nationella lagar eller funktionshinderspolitik tagit hänsyn till frågor som rör kvinnor och flickor med funktionsnedsättning. Samtidigt har inte heller lagar och riktlinjer som rör kvinnor tagit hänsyn till funktionshinder. Detta har skapat en brist på synlighet som har bevarat den flerfaldiga och intersektionella diskrimineringen av kvinnor och flickor med funktionsnedsättning.²

Kvinnor med funktionsnedsättning utsätts ofta för diskriminering på grund av kön^{ö3} eller funktionsnedsättning, samt även på andra grunder.

¹ WHO och Världsbanken (2011). Världsrappport om funktionshinder, WHO Press, Genève, s. 60.

² Se <http://www.un.org/womenwatch/enable/>

4.

Förklaring av termer som används i denna allmänna kommentar:

- a) ”Kvinnor med funktionsnedsättning” syftar på alla vuxna kvinnor, flickor och unga kvinnor.
- b) ”Kön” och ”genus”: Kön handlar om biologiska skillnader, medan genus handlar om egenskaper som anses vara manliga eller kvinnliga inom ett samhälle eller en kultur.
- c) ”Flerfaldig diskriminering” uppstår när en person utsätts för diskriminering på två eller flera grunder, vilket leder till en kombinerad och förvärrad diskriminering³. ”Intersektionell diskriminering” uppstår när det finns flera olika grunder för diskriminering samtidigt, och de påverkar varandra på ett sätt som gör att det inte går att skilja dem åt.⁴ Bland diskrimineringsgrunderna^{ö3} finns ålder, funktionsnedsättning, etnicitet, urfolkstillhörighet, nationell eller social härkomst, könsidentitet, politiska eller andra åsikter, ras^{ö4}, status som flykting, migrant eller asylsökande, religion, kön och sexuell läggning.

5.

Kvinnor med funktionsnedsättning är inte en homogen grupp. Gruppen innefattar bland annat kvinnor som:

- tillhör en urbefolkning
- är flyktingar eller internflyktingar, migranter eller asylsökande
- är frihetsberövade på sjukhus, vårdinrättningar, inom ungdoms- eller kriminalvården och i fängelser
- lever i fattigdom
- har olika etnisk, religiös och rastillhörighet
- har flera funktionsnedsättningar och har ett stort behov av stöd
- har albinism
- är lesbiska, bisexuella, transsexuella eller intersexuella.

I mångfalden av kvinnor med funktionsnedsättning finns alla typer av funktionsnedsättningar representerade, det vill säga fysiska, psykosociala, intellektuella och sensoriska tillstånd som alla kan innebära begränsad funktionsförmåga. Funktionshinder ska förstås som den sociala effekten av mötet mellan individens funktionsnedsättning och den sociala och materiella

³ Allmän rekommendation nr 25 om paragraf 1 i artikel 4 i konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW), under tillfälliga särskilda åtgärder i paragraf 12.

⁴ CEDAW/C/2010/47/GC. 2, paragraf 18.

miljön enligt artikel 1 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

6.

Sedan 1980-talet har lagar och politik gradvis förändrats, och erkännandet av kvinnor med funktionsnedsättning och deras rättigheter har ökat. Rättspraxis har utvecklats inom ramen för konventionen om barnets rättigheter och konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor. Denna praxis belyser att det finns frågor som rör kvinnor och flickor med funktionsnedsättning som behöver hanteras, och att det finns rekommendationer som behöver implementeras. På policynivå har flera FN-organ börjat arbeta med frågor som rör kvinnor med funktionsnedsättning. Frågorna är inkluderade i ett antal regionala utvecklingsstrategier som har ett funktionshindersperspektiv.

7.

Artikel 6 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är en reaktion på det bristande erkännandet av rättigheter för kvinnor och flickor med funktionsnedsättning, vilka arbetade hårt för att få med artikeln i fördraget.

Artikel 6 stärker den icke-diskriminerande ansatsen i konventionen, särskilt när det gäller kvinnor och flickor. Artikel 6 kräver att staterna går utöver att inte agera diskriminerande och att de vidtar åtgärder som syftar till utveckling, framsteg och egenmakt⁶⁵ för kvinnor och flickor med funktionsnedsättning. Konventionsstaterna ska erkänna att kvinnor och flickor med funktionsnedsättning är otvetydiga rättighetsinnehavare, tillhandahålla kanaler där de kan agera och göra sina röster hörda, öka deras självförtroende samt deras makt och mandat att fatta beslut inom alla områden som påverkar deras liv.

Artikel 6 bör vägleda konventionsstaterna att enligt konventionen ta sitt ansvar att främja, skydda och fullgöra mänskliga rättigheter för kvinnor och flickor med funktionsnedsättning. Detta gäller både utifrån ett människorättsbaserat förhållningssätt och ur ett utvecklingsperspektiv.

8.

Jämställdhet mellan könen är centralt för mänskliga rättigheter. Jämlikhet är en grundläggande princip för de mänskliga rättigheterna. Principen är till sin natur relativ och kontextberoende. För att kunna säkerställa att kvinnors mänskliga rättigheter efterlevs krävs framförallt en övergripande förståelse för de sociala strukturer och maktförhållanden som sätter ramarna för såväl lagar och politik som ekonomi, social dynamik, familje- och samhällsliv och kulturella övertygelser.

Könsstereotyper kan begränsa kvinnors möjligheter att utveckla sina egna förmågor, att göra karriär och fatta beslut om sina liv och livsplaner. Både fientliga eller negativa, och till synes positiva stereotyper kan vara skadliga. Skadliga könsstereotyper måste uppmärksammas och hanteras för att främja jämställdhet.

Konventionen slår fast konventionsstaternas åtagande att bekämpa stereotyper, fördomar och skadliga sedvänjor som rör personer med funktionsnedsättning, bland annat när de riktas mot någon på grund av kön eller ålder, inom alla livsområden.

9.

Artikel 6 är en bindande bestämmelse om icke-diskriminering och jämlikhet. Den förbjuder otvetydigt diskriminering mot kvinnor med funktionsnedsättning och förespråkar jämlika möjligheter och jämlikt resultat. Kvinnor och flickor med funktionsnedsättning löper högre risk att utsättas för diskriminering jämfört med gruppen män och pojkar med funktionsnedsättning och gruppen kvinnor och flickor i allmänhet.

10.

Kommittén hade en allmän diskussion om kvinnor och flickor med funktionsnedsättning under en halvdag vid sin nionde session i april 2013. En rad olika ämnen behandlades och tre viktiga huvudfrågor fastställdes när det gäller att värna om kvinnors och flickors mänskliga rättigheter:

- våld
- sexuell och reproduktiv hälsa samt sexuella och reproduktiva rättigheter
- diskriminering.

I sina rekommendationer till konventionsstaterna om kvinnor med funktionsnedsättning har kommittén också uttryckt oro för:

- utbredningen av flerfaldig och intersektionell diskriminering mot kvinnor med funktionsnedsättning⁵, på grund av deras kön, funktionsnedsättning och andra faktorer⁶, som inte har tillräckligt stort utrymme i lagar och riktlinjer⁷
- rätten till liv⁸
- likhet inför lagen⁹
- våld mot kvinnor och flickor med funktionsnedsättning¹⁰, bland annat sexuellt våld¹¹ och sexuella övergrepp¹², tvångssterilisering¹³, kvinnlig könsstympning¹⁴ samt sexuellt och ekonomiskt utnyttjande¹⁵
- institutionalisering¹⁶
- bristen på eller avsaknaden av kvinnor med funktionsnedsättning som deltar i beslutsfattande¹⁷ i det offentliga och politiska livet¹⁸
- bristen på ett genusperspektiv i funktionshinderspolitik¹⁹
- bristen på ett rättighetsperspektiv om funktionshinder i jämställdhetspolitik²⁰
- bristen på eller avsaknaden av specifika åtgärder för att främja utbildning och anställning för kvinnor med funktionsnedsättning²¹.

⁵ Se till exempel CRPD/C/SLV/CO/1, paragraf 17 och CRPD/C/UKR/CO/1, paragraf 9.

⁶ Se till exempel CRPD/C/AUT/CO/1, paragraf 17 och CRPD/C/ECU/CO/1, paragraf 16.

⁷ Se till exempel CRPD/C/BRA/CO/1, paragraf 16 och CRPD/C/EU/CO/1, paragraf 20.

⁸ Se till exempel CRPD/C/MEX/CO/1, paragraf 34 och CRPD/C/AZE/CO/1, paragraf 18.

⁹ Se till exempel CRPD/C/ARG/CO/1, paragraf 31.

¹⁰ Se till exempel CRPD/C/BEL/CO/1, paragraf 30.

¹¹ Se till exempel CRPD/C/AUS/CO/1, paragraf 16 och CRPD/C/CHN/CO/1, paragraf 57, 65 och 90.

¹² Se till exempel CRPD/C/SLV/CO/1, paragraf 37 och CRPD/C/CZE/CO/1, paragraf 34.

¹³ Se till exempel CRPD/C/MUS/CO/1, paragraf 29 och CRPD/C/NZL/1, paragraf 37.

¹⁴ Se till exempel CRPD/C/GAB/CO/1, paragraf 40 och CRPD/C/KEN/CO/1, paragraf 33.

¹⁵ Se till exempel CRPD/C/DOM/CO/1, paragraf 33 och CRPD/C/PRY/CO/1, paragraf 16.

¹⁶ Se till exempel CRPD/C/HRV/CO/1, paragraf 23 och CRPD/C/SLO/CO/1, paragraf 55.

¹⁷ Se till exempel CRPD/C/QAT/CO/1, paragraf 13 och CRPD/C/ECU/CO/1, paragraf 12 och 16.

¹⁸ Se till exempel CRPD/C/CRI/CO/1, paragraf 13 och CRPD/C/ECU/CO/1, paragraf 16.

¹⁹ Se till exempel CRPD/C/SWE/CO/1, paragraf 13 och CRPD/C/KOR/CO/1, paragraf 13.

²⁰ Se till exempel CRPD/C/AZE/CO/1, paragraf 16 och CRPD/C/ESP/CO/1, paragraf 21.

²¹ Se till exempel CRPD/C/DNK/CO/1, paragraf 18 och CRPD/C/NZL/CO/1, paragraf 16

II. Normativt innehåll

11.

Denna allmänna kommentar återger en tolkning av artikel 6 som är baserad på konventionens allmänna principer, som de anges i artikel 3 i konventionen, nämligen:

- respekt för inneboende värde, individuellt självbestämmande, innefattande frihet att göra egna val samt enskilda personers oberoende,
- icke-diskriminering,
- fullständigt och faktiskt deltagande och inkludering i samhället,
- respekt för olikheter och acceptering av personer med funktionsnedsättning som en del av den mänskliga mångfalden och mänskligheten,
- lika möjligheter
- tillgänglighet,
- jämställdhet mellan kvinnor och män,
- respekt för den fortlöpande utvecklingen av förmågorna hos barn med funktionsnedsättning och respekt för funktionsnedsatta^{ö6} barns rätt att bevara sin identitet.

12.

Artikel 6 är en tvärgående artikel med koppling till alla konventionens artiklar. Syftet med den är att påminna konventionsstaterna om att inkludera rättigheter för kvinnor och flickor med funktionsnedsättning i alla åtgärder som handlar om att implementera konventionen. Det är särskilt viktigt att vidta åtgärder för att säkerställa att kvinnor med funktionsnedsättning skyddas från flerfaldig diskriminering och att de kan åtnjuta mänskliga rättigheter och grundläggande friheter på jämlika villkor.

Artikel 6, paragraf 1

13.

Artikel 6, paragraf 1 erkänner att kvinnor med funktionsnedsättning utsätts för flerfaldig diskriminering. Den kräver att konventionsstaterna vidtar åtgärder för att säkerställa att kvinnor med funktionsnedsättning fullt ut och på jämlika villkor kan åtnjuta alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Konventionen hänvisar till flerfaldig diskriminering i artikel 5, paragraf 2. Där framgår det att konventionsstaterna inte bara ska förbjuda all diskriminering på grund av funktionsnedsättning, utan att de även ska skydda mot diskriminering på andra grunder²². I kommitténs rättspraxis ingår åtgärder för att hantera flerfaldig och intersektionell diskriminering.²³

14.

”Diskriminering på grund av funktionsnedsättning” definieras i artikel 2 i konventionen som:

varje åtskillnad, undantag eller inskränkning på grund av funktionsnedsättning som har till syfte eller verkan att inskränka eller omintetgöra erkännande, åtnjutande eller utövande på jämlika villkor av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter inom det politiska, ekonomiska, sociala, kulturella och civila⁶⁷ området eller inom andra områden. Det omfattar alla former av diskriminering, inklusive underlåtenhet att vidta skälig anpassning⁶⁸.

”varje åtskillnad, undantag eller inskränkning på grund av kön som har till följd eller syfte att begränsa eller omintetgöra erkännandet av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter inom det politiska, ekonomiska, sociala, kulturella eller medborgerliga området eller något annat område för kvinnor, oberoende av civilstånd och med jämställdheten mellan män och kvinnor som grund, eller åtnjutandet eller utövandet av dessa rättigheter och friheter.”

²² Se allmän rekommendation nr 25 från kommittén om avskaffande av diskriminering av kvinnor paragraf 12.

²³ Se bland annat CRPD/C/MUS/CO/1, CRPD/C/BRA/CO/1, CRPD/C/CZE/CO/1, CRPD/C/DNK/CO/1, CRPD/C/AUS/CO/1, CRPD/C/SWE/CO/1 och CRPD/C/DEU/CO/1.

15.

I artikel 2 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning definieras ”skälig anpassning” som nödvändiga och ändamålsenliga ändringar och anpassningar, som inte innebär en oproportionerlig eller omotiverad börda när så behövs i ett enskilt fall för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning på jämlika villkor kan åtnjuta eller utöva alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter.

Följaktligen, och i enlighet med artikel 5 paragraf 2 i konventionen, måste konventionsstaterna garantera att personer med funktionsnedsättning har ett jämlikt och effektivt rättsligt skydd mot diskriminering på alla grunder. I sin nyare rättspraxis hänvisar FN:s kommitté för avskaffande av alla former av diskriminering mot kvinnor till skäliga åtgärder när det gäller tillträde och tillgång till arbete.²⁴

Åtagandet att tillhandahålla skäliga åtgärder är en ex nunc-skyldighet²⁵, vilket innebär att åtagandet ska verkställas från den tidpunkt då en person begär det i en given situation för att hen ska kunna åtnjuta sina rättigheter på jämlika villkor i en särskild kontext. Misslyckandet att tillhandahålla skäliga åtgärder för kvinnor med funktionsnedsättning kan vara diskriminering enligt både artikel 5 och 6.²⁵ Ett exempel på skäliga åtgärder är att tillhandahålla en tillgänglig plats på arbetsplatsen där en kvinna med funktionsnedsättning kan amma sitt barn.

16.

Begreppet ”intersektionell diskriminering” uppmärksammar att individer inte utsätts för diskriminering som medlemmar i en homogen grupp, utan snarare att varje individ är mångfacetterad och har olika identiteter, statusar och levnadsförhållanden. Begreppet bekräftar individens upplevelser och erfarenheter av det förstärkta missgynnande som följer av intersektionellt och flerfaldigt verkande diskriminering. Sådan diskriminering kräver riktade åtgärder när det gäller att samla in uppdelade data, konsultationer, utformning av politik och program att kunna genomföra riktlinjer för icke-diskriminering och att tillhandahålla effektiva rättsmedel.

²⁴ Se till exempel CEDAW/C/HUN/CO/7–8, paragraf 45.

²⁵ Se kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning, allmän kommentar nr 2 (2014) om tillgänglighet.

17.

Det finns många olika former av diskriminering mot kvinnor och flickor med funktionsnedsättning. Det kan handla om direkt eller indirekt diskriminering, diskriminering genom anknytning, underlåtenhet att vidta skäliga åtgärder samt strukturell eller systemisk diskriminering. Oavsett vilken form diskrimineringen tar kränker den rättigheter för kvinnor med funktionsnedsättning.

- a) Direkt diskriminering uppstår när en kvinna med funktionsnedsättning på förbjudna grunder behandlas sämre än en annan person i en jämförbar situation. Det kan också handla om skadligt eller uteslutande beteende som har med förbjudna grunder att göra även om det inte finns någon liknande situation att jämföra med.²⁶

Ett exempel på direkt diskriminering är när vittnesmål från kvinnor med intellektuell eller psykosocial funktionsnedsättning avfärdas i rättsliga processer på grund av att de anses sakna rättskapacitet¹⁰. De förnekas därmed rättvisa och effektiva rättsmedel som våldsoffer.

- b) Indirekt diskriminering innebär att lagar, riktlinjer eller rutiner som verkar neutrala vid en första anblick i själva verket påverkar kvinnor med funktionsnedsättning negativt på ett oproportionerligt sätt.²⁷

En hälso- och sjukvårdsinrättning kan till exempel framstå som neutral, trots att den saknar tillgängliga britsar för gynekologiska undersökningar.

- c) Diskriminering genom anknytning uppstår när någon diskrimineras på grund av anknytningen till en person med funktionsnedsättning. Kvinnor som är vårdnadshavare för barn med funktionsnedsättning utsätts ofta för denna form av diskriminering.

Till exempel kan en mamma till ett barn med funktionsnedsättning utsättas för diskriminering av en potentiell arbetsgivare som är oroad att mamman ska vara mindre engagerad eller mindre tillgänglig för arbete på grund av barnet.

- d) Underlåtenhet att vidta skäliga åtgärder är en form av diskriminering om det innebär att nödvändiga ändringar och anpassningar (som inte innebär en oproportionerlig eller omotiverad börda) inte utförs trots att de behövs för att säkerställa att kvinnor med funktionsnedsättning ska kunna utöva sina mänskliga rättigheter och grundläggande friheter på jämlika villkor.²⁸

²⁶ Se paragraf 10 i allmän kommentar nr 20 om konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

²⁷ Se paragraf 10 i allmän kommentar nr 20 om CESC.R.

²⁸ Se artikel 2 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Till exempel har inte skäligen åtgärder vidtagits om en kvinna med funktionsnedsättning inte kan genomgå en mammografiundersökning på ett sjukhus på grund av att den byggda miljön inte är fysiskt tillgänglig.

- e) Strukturell eller systemisk diskriminering innefattar både dolda och synliga mönster av diskriminerande institutionellt beteende och diskriminerande kulturella traditioner, sociala normer eller regler. Den här typen av diskriminering kan bero på skadliga stereotypa uppfattningar om kön och funktionsnedsättning. Den hänger ofrånkomligt ihop med bristen på politik och regleringar eller tjänster som specifikt riktar sig till kvinnor med funktionsnedsättning.

Till exempel kan kvinnor med funktionsnedsättning möta hinder när de anmäler våld av något slag. Hindren kan bestå i att polis, åklagare eller domstol misstror eller avvisar dem på grund av samspelande stereotypa uppfattningar om både kön och funktionsnedsättning.

Det finns också skadliga sedvänjor som är starkt knutna till och förstärker socialt konstruerade könsroller och maktförhållanden som kan spegla negativa uppfattningar eller diskriminerande föreställningar om kvinnor med funktionsnedsättning. Ett exempel är föreställningen om att en man med hiv eller aids kan bli botad av att ha samlag med en kvinna med funktionsnedsättning.²⁹

Det finns en brist på medvetenhet, kompetensutveckling och politik för att förhindra skadliga stereotypa uppfattningar om kvinnor med funktionsnedsättning. Bristen finns både hos allmänheten och bland offentliga tjänstemän som lärare, vårdpersonal, polis, åklagare och domstolar. Det kan leda till att enskilda personers rättigheter kränks.

18.

Kvinnor med funktionsnedsättning utsätts för flerfaldig diskriminering. Det gäller inte bara i offentligheten, utan även i den privata sfären, till exempel inom familjen eller i kontakten med privata leverantörer av sociala tjänster. Det internationella regelverket om mänskliga rättigheter slår sedan länge fast att konventionsstaterna är ansvariga för diskriminering som begås av privata, icke-statliga aktörer.³⁰

²⁹ Se A/HRC/20/5 och korr. 1, paragraf 24.

³⁰ Se kommittén för mänskliga rättigheter, allmän kommentar 18 (1989) om icke-diskriminering, paragraf 9, och allmän kommentar 28 (2000) om jämlikhet mellan män och kvinnor, paragraf 31; kommittén för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter allmän rekommendation 20, paragraf 11; kommittén för avskaffande av diskriminering mot kvinnor allmän rekommendation 28, paragraf 9 och kommittén för avskaffande av rasdiskriminering, allmän kommentar 25 om genusrelaterade dimensioner av rasdiskriminering, paragraf 1 och 2.

Konventionsstaterna måste anta lagar och förfaranden som uttryckligen erkänner flerfaldig diskriminering. På så sätt ska de säkerställa att klagomål som har att göra med fler än en diskrimineringsgrund ses i sin kontext vid fastställandet av både ansvar och rättsmedel.

Artikel 6 paragraf 2

19.

Artikel 6 paragraf 2 handlar om kvinnors utveckling, framsteg och egenmakt^{ö10}. Den förutsätter att kvinnor kan garanteras de rättigheter som konventionen omfattar, om konventionsstaterna strävar efter att uppnå och främja rättigheterna genom att vidta ändamålsenliga åtgärder inom alla områden som konventionen tar upp.

20.

I enlighet med konventionen måste konventionsstaterna vidta ”alla ändamålsenliga åtgärder” för att säkerställa och främja ett fullt förverkligande av de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna för alla personer med funktionsnedsättning. Åtgärderna kan gälla bland annat lagstiftning, utbildning, administration, kultur, politik och språk. Åtgärderna är ändamålsenliga om de tar hänsyn till principerna i konventionen. Det innefattar målet att kvinnor med funktionsnedsättning ska vara garanterade att kunna utöva och åtnjuta de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna i konventionen.

Åtgärderna kan vara tillfälliga eller långsiktiga och bör övervinna både de jure- och de facto-ojämlikhet^{ö11}. Vissa tillfälliga åtgärder som kvotering kan behövas för att övervinna strukturell eller systemisk flerfaldig diskriminering. Men det är de långsiktiga åtgärderna som skapar de väsentliga förutsättningarna för en verklig jämlikhet för kvinnor med funktionsnedsättning. Exempel på långsiktiga åtgärder är att ändra lagar och riktlinjer för att säkerställa delaktighet och jämlikhet för kvinnor med funktionsnedsättning inom alla områden i livet.

21.

Alla åtgärder måste säkerställa att kvinnor med funktionsnedsättning har fullständiga möjligheter till utveckling, framsteg och egenmakt. Utveckling handlar i första hand om ekonomisk tillväxt och om att utrota fattigdom, men är inte begränsat till de områdena. Utvecklingsåtgärder med ett genus- och funktionshindersperspektiv inom till exempel utbildning, arbete, försörjning

och förebyggande av våld kan vara ändamålsenliga för att säkerställa en stärkt ekonomisk förmåga för kvinnor med funktionsnedsättning. Men det behövs också andra åtgärder som rör hälsa och delaktighet inom politik, kultur och idrott.

22.

För att kvinnor med funktionsnedsättning ska utvecklas och få egenmakt, måste åtgärderna gå längre än målet med utveckling. Åtgärderna måste också syfta till att förbättra situationen för kvinnor med funktionsnedsättning under hela deras livslängd. Det räcker alltså inte att ha kvinnor med funktionsnedsättning i åtanke vid utformandet av utvecklingsåtgärder, utan de måste också ha möjlighet att delta i och bidra till samhället.

23.

Ett människorättsbaserat förhållningssätt säkerställer egenmakten hos kvinnor med funktionsnedsättning genom att underlätta för dem att delta i offentligt beslutsfattande. Kvinnor och flickor med funktionsnedsättning har hittills mött många hinder mot att delta i offentligt beslutsfattande. På grund av maktobalans och flerfaldig diskriminering har de haft färre möjligheter att bilda och gå med i organisationer som kan företräda deras behov som kvinnor och som personer med funktionsnedsättning.

Konventionsstaterna bör vända sig direkt till kvinnor och flickor med funktionsnedsättning och ta fram adekvata åtgärder som garanterar att deras perspektiv alltid tas med i beräkningen och att de inte utsätts för några repressalier på grund av att de ger uttryck för sina åsikter och angelägenheter. Det gäller särskilt sexuell och reproduktiv hälsa och sexuella och reproduktiva rättigheter, samt könsrelaterat våld, inklusive sexuellt våld.

Slutligen måste konventionsstaterna underlätta för organisationer som representerar kvinnor med funktionsnedsättning att delta i samhället, och inte bara i funktionshindersspecifika rådgivande organ och mekanismer.³¹

³¹ Se A/HRC/31/62, paragraf 70.

III. Konventionsstaternas åtaganden

24.

Konventionsstaterna har ett åtagande att respektera, skydda och fullgöra rättigheterna för kvinnor med funktionsnedsättning enligt artikel 6 och alla andra materiella bestämmelser för att garantera att de kan åtnjuta och utöva de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna. Detta åtagande innebär att det krävs juridiska, politiska, administrativa, utbildningsrelaterade och andra åtgärder.

25.

Åtagandet att respektera kräver att konventionsstaterna inte på något sätt hindrar kvinnor med funktionsnedsättning från att åtnjuta sina rättigheter. Därför måste konventionsstaterna upphäva befintliga lagar, bestämmelser, seder och bruk som innebär att kvinnor med funktionsnedsättning diskrimineras.

Ett vanligt exempel på den typen av diskriminering är att lagstiftningen innebär att kvinnor med funktionsnedsättning inte på jämlika villkor får gifta sig eller välja hur många barn de vill ha eller hur tätt de vill ha dem. Dessutom innebär åtagandet att respektera att konventionsstaterna ska avhålla sig från att agera på sätt som inte stämmer överens med artikel 6 eller andra materiella bestämmelser. De ska också säkerställa att offentliga myndigheter och institutioner agerar enligt dem.³²

26.

Åtagandet att skydda betyder att konventionsstaterna måste säkerställa att rättigheterna för kvinnor med funktionsnedsättning inte kränks av någon tredje part. Därför måste konventionsstaterna vidta alla ändamålsenliga åtgärder för att avskaffa diskriminering som utförs av personer, organisationer eller privata företag på grund av kön eller funktionsnedsättning. Åtagandet innefattar också skyldigheten att utöva due diligence^{ö12} genom att

- förhindra våld och kränkningar av mänskliga rättigheter
- skydda offer och vittnen från kränkningar
- utreda, åtala och straffa de skyldiga, inklusive privata aktörer

³² Se artikel 4 (1) (d) i CRPD.

- tillhandahålla upprättelse och skadestånd när kränkningar av mänskliga rättigheter begås.³³

Det kan till exempel innebära att en konventionsstat främjar kompetensutveckling för yrkesverksamma inom rättsväsendet för att se till att det finns effektiva rättsmedel för kvinnor med funktionsnedsättning som utsatts för våld.

27.

Åtagandet att fullgöra innebär en fortlöpande och dynamisk skyldighet att anta och tillämpa de åtgärder som behövs för att säkerställa att kvinnor med funktionsnedsättning har möjlighet till utveckling, framsteg och egenmakt.

Konventionsstaterna måste agera med en tvåspårsstrategi^{ö13}:

- a. systematisk integrering av intressen och rättigheter för kvinnor och flickor med funktionsnedsättning i alla nationella handlingsplaner, strategier³⁴ och riktlinjer som rör kvinnor, barn och funktionshinder och även i sektorsplaner som rör exempelvis jämställdhet, hälsa, våld, utbildning, politisk delaktighet, arbete samt tillträde och tillgång till rättsligt och socialt skydd
- b. riktade och övervakade åtgärder specifikt avsedda för kvinnor med funktionsnedsättning.

En tvåspårsstrategi är väsentlig för att minska ojämlikhet när det gäller delaktighet och åtnjutande av rättigheter.

³³ Se gemensam allmän kommentar nr 31 från kommittén om avskaffande av diskriminering av kvinnor och allmän kommentar nr 18 från kommittén för barnets rättigheter (2014) om skadliga sedvänjor, fotnot 6.

³⁴ Se artikel 4 (1) (c) i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

IV. Sambandet mellan artikel 6 och andra artiklar i konventionen

28.

Den tvärgående karaktären hos artikel 6 gör att den ofrånkomligen hänger ihop med alla andra materiella bestämmelser i konventionen. Utöver sambandet med de artiklar som uttryckligen handlar om kön eller genus är artikel 6 särskilt kopplad till följande bestämmelser:

- våld mot kvinnor med funktionsnedsättning (artikel 16)
- sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, bland annat respekt för hem och familj (artikel 25 och 23)
- diskriminering mot kvinnor med funktionsnedsättning som tas upp i andra relevanta artiklar.

A. Rätten att inte utsättas för utnyttjande, våld eller övergrepp (artikel 16)

29.

Kvinnor med funktionsnedsättning löper större risk att utsättas för våld, utnyttjande och övergrepp än andra kvinnor.³⁵ Våld kan innefatta mellanmänskligt, institutionellt och strukturellt våld. Institutionellt och strukturellt våld innefattar alla former av strukturell ojämlikhet eller institutionell diskriminering som vidmakthåller en kvinnas underordnade roll. Det kan handla om underordning på ett fysiskt eller ideologiskt plan i jämförelse med kvinnans familjemedlemmar³⁶, hushåll eller lokalsamhälle.

30.

Åtnjutandet av rätten att inte utsättas för utnyttjande, våld eller övergrepp för kvinnor med funktionsnedsättning kan påverkas negativt av skadliga stereotyper som ökar risken att utsättas för våld. Det finns olika skadliga stereotyper som bidrar till att kvinnor med funktionsnedsättning inte kan utöva sina rättigheter enligt artikel 16.

Några exempel är stereotyper som infantiliserar kvinnor med funktionsnedsättning och som ifrågasätter deras bedömningsförmåga, uppfattningar om att kvinnor med funktionsnedsättning är asexuella eller

³⁵ Se A/67/227, paragraf 13.

³⁶ Se CRPD/C/HRV/CO/1, paragraf 9.

hypersexuella samt felaktiga övertygelser och myter som är starkt influerade av vidskepelse och som ökar risken för att kvinnor med albinism utsätts för sexuellt våld³⁷.

31.

Några exempel på våld, utnyttjande och övergrepp mot kvinnor med funktionsnedsättning som kränker artikel 16 är

- våld som leder till en funktionsnedsättning
- fysiskt tvång
- ekonomiskt tvång
- människohandel och vilseledande felaktig information
- övergivande
- frånvaro av fritt och informerat samtycke samt juridiskt tvång
- försummelse, till exempel att undanhålla eller inte ge tillgång till läkemedel
- att avlägsna eller kontrollera kommunikationshjälpmedel eller vägra att hjälpa till med kommunikation
- att neka någon tillgänglighet och att kunna ta sig fram, till exempel genom att avlägsna eller förstöra tillgänglighetsanordningar som ramper, hjälpmedel som vit käpp och förflyttningshjälpmedel som rullstol, eller att vårdpersonal inte hjälper till med vardagliga sysslor som att bada eller duscha, att sköta menstruation eller hygien, påklädning och ätande och på så sätt nekar personen rätten att leva oberoende och friheten från nedvärderande behandling
- att neka någon mat eller vatten eller hota med att göra det
- att orsaka rädsla med hot genom mobbning, verbala övergrepp och förlöjligande på grund av funktionsnedsättning
- att skada eller hota att skada, avlägsna eller döda husdjur eller assistanshundar eller att förstöra föremål
- psykologisk manipulation och utövandet av kontroll genom att till exempel begränsa personens möjlighet att umgås fysiskt eller virtuellt med familj, vänner eller andra.

32.

Vissa typer av våld, utnyttjande och övergrepp kan betraktas som grym, omänsklig och förnedrande behandling eller bestraffning. De bryter mot ett antal internationella fördrag om mänskliga rättigheter. Några av dessa typer av våld är påtvingad, övertalad eller på annat sätt ofrivillig graviditet eller

³⁷ A/HRC/24/57, paragraf 74.

sterilisering³⁸ samt andra former av medicinska ingrepp och åtgärder som utförs utan fritt och informerat samtycke.

Exempel på sådana är ingrepp och åtgärder som rör preventivmedel och abort, invasiva och oåterkalleliga kirurgiska ingrepp som kirurgiska ingrepp i hjärnan, kvinnlig könsstumpning, kirurgiska ingrepp på eller behandling av intersexuella barn utan deras informerade samtycke samt elbehandling, kemiska, fysiska eller mekaniska restriktioner, isolering eller avskildhet.

33.

Sexuellt våld mot kvinnor med funktionsnedsättning innefattar våldtäkt.³⁹ Sexuella övergrepp förekommer i alla typer av sammanhang inom både statliga och privata institutioner, inom familjen och i lokalsamhället. Vissa kvinnor med funktionsnedsättning, i synnerhet döva kvinnor⁴⁰ och kvinnor med dövblindhet eller intellektuell funktionsnedsättning, kan löpa extra hög risk att utsättas för våld och övergrepp på grund av isolering, beroendeställning och förtryck.

34.

Kvinnor med funktionsnedsättning kan utsättas för ekonomiskt utnyttjande på grund av sin funktionsnedsättning, vilket i sin tur kan öka risken för ytterligare våld. Till exempel kan kvinnor med fysiska eller synliga funktionsnedsättningar utsättas för människohandel i syfte att tvingas tigga eftersom de anses väcka starkare sympati hos allmänheten.⁴¹

35.

Eftersom pojkar ofta behandlas och tas om hand på ett mer förmånligt sätt än flickor, är det vanligare med våld mot flickor med funktionsnedsättning än mot pojkar med funktionsnedsättning eller flickor i allmänhet. Några typer av våld som drabbar flickor med funktionsnedsättning är könsspecifik försummelse, förnedring, undangömmande, övergivande och övergrepp, till exempel sexuella övergrepp och sexuellt utnyttjande som blir vanligare under puberteten. Det är också oproportionerligt hög sannolikhet att barn med funktionsnedsättning inte blir registrerade vid födseln⁴², vilket ökar risken för att de ska utnyttjas och

³⁸ Se CRPD/C/MEX/CO/1, paragraf 37.

³⁹ Se A/67/227, paragraf 35.

⁴⁰ Se CRPD/C/BRA/CO/1, paragraf 14.

⁴¹ Se A/HRC/20/5 och korr. 1, paragraf 25.

⁴² Se till exempel CRC/C/TGO/CO/3–4, paragraf 8 och 39.

utsätts för våld. Flickor med funktionsnedsättning löper särskilt hög risk att utsättas för våld från familjemedlemmar och vårdgivare.⁴³

36.

Flickor med funktionsnedsättning löper särskilt hög risk att utsättas för skadliga sedvänjor som motiveras med sociokulturella och religiösa traditioner och värderingar. Exempelvis är det högre sannolikhet att flickor med funktionsnedsättning dör genom ”barmhärtighetsmord” än pojkar med funktionsnedsättning. Anledningen är att familjen inte vill eller saknar stöd att uppfostra en flicka med funktionsnedsättning.⁴⁴ Andra exempel på skadliga sedvänjor är barnamord⁴⁵, anklagelser om att vara besatt av andar och begränsningar när det gäller mat och näring.

Dessutom motiveras giftermål för flickor med funktionsnedsättning, särskilt om de har intellektuell funktionsnedsättning, med att de ska få en säker framtid med omsorg och försörjning. Barnäktenskap leder i sin tur ofta till att flickorna slutar gå i skolan och får barn tidigt och ofta. Några exempel på social isolering, segregering och utnyttjande av flickor med funktionsnedsättning inom familjen är att de exkluderas från familjeaktiviteter, inte får lämna hemmet, måste utföra obetalt hushållsarbete och förbjuds att gå i skolan.

37.

Kvinnor med funktionsnedsättning utsätts för samma typer av skadliga sedvänjor som kvinnor utan funktionsnedsättning. Det kan till exempel handla om tvångsäktenskap, kvinnlig könsstympning, det som kallas brott i hederns namn, hemgiftsrelaterat våld, änkeritualer och anklagelser om häxeri.⁴⁶

De skadliga sedvänjorna får konsekvenser som går långt bortom social uteslutning. Sedvänjorna förstärker skadliga könsstereotyper, bevarar ojämlikheter och bidrar till diskriminering av kvinnor och flickor. De kan också leda till fysiskt och psykologiskt våld samt ekonomiskt utnyttjande. Det är inte acceptabelt att rättfärdiga våld mot kvinnor och flickor med funktionsnedsättning genom att skylla på skadliga sedvänjor som bygger på

⁴³ The State of the World's Children 2013: Children with Disabilities (United Nations publication, Sales No. E.13.XX.1).

⁴⁴ Se A/HRC/20/5 och korr. 1, paragraf 24.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Se den gemensamma allmänna rekommendationen nr. 31 från kommittén för avskaffande av diskriminering mot kvinnor/allmän kommentar nr. 18 från kommittén för barnets rättigheter (2014) om skadliga sedvänjor, paragraf 7.

patriarkala tolkningar av kulturen. Kvinnor och flickor med funktionsnedsättning löper dessutom särskilt hög risk att utsättas för ”jungfrutestning”⁴⁷, samt ”oskuldsvåldtäkter” på grund av missuppfattningar om hiv och aids⁴⁸.

B: Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, bland annat respekt för hem och familj (artiklar 25 och 23)

38.

Skapandet av felaktiga stereotyper som hänger samman med funktionsnedsättning och kön är en form av diskriminering som har en särskilt allvarlig inverkan när det gäller att åtnjuta sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, och rätten att bilda familj.

Bland de skadliga stereotyperna om kvinnor med funktionsnedsättning finns uppfattningar om att de skulle vara asexuella, inkompetenta, irrationella, sakna kontroll eller vara hypersexuella. Liksom alla kvinnor, har kvinnor med funktionsnedsättning rätt att välja hur många barn de vill ha och hur tätt de vill ha dem. De har också rätt att styra över och fritt och ansvarsfullt fatta beslut som rör deras sexualitet. Detta inkluderar sexuell och reproduktiv hälsa, utan tvång, diskriminering eller våld.⁴⁹

39.

Kvinnor med funktionsnedsättning möter hinder av olika slag för att åtnjuta sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, likhet inför lagen samt tillträde och tillgång till rättssystemet.

Vissa kvinnor med funktionsnedsättning möter ytterligare hinder utöver dem som beror på flerfaldig diskriminering på grund av kön och funktionsnedsättning. Det gäller bland annat flyktingar, migranter och asylsökande som inte har tillträde och tillgång till sjukvård. Kvinnor med funktionsnedsättning kan också möta eugeniska stereotyper om att de antas föda barn med funktionsnedsättning, och kan därför hindras från att förverkliga sitt moderskap.⁵⁰

⁴⁷ Se den gemensamma allmänna rekommendationen nr. 31 från avskaffandet av diskriminering mot kvinnor/allmän kommentar nr. 18 från kommittén för barnets rättigheter (2014) om skadliga sedvänjor. paragraf 9.

⁴⁸ Se A/HRC/20/5 och korr. 1, paragraf 24.

⁴⁹ Handlingsprogram från FN:s konferens om befolkning och utveckling och Pekingplattformen samt resultatdokumenten från respektive översynskonferens.

⁵⁰ Se A/67/227, paragraf 36.

40.

Kvinnor med funktionsnedsättning kan också nekas tillgång till information och kommunikation, däribland heltäckande sexualundervisning, på grund av skadliga stereotyper som utgår från att de är asexuella och därför inte behöver sådan information på jämlika villkor. Det kan också vara så att informationen inte finns i tillgängliga format. Information om sexuell och reproduktiv hälsa inkluderar information om alla aspekter av sexuell och reproduktiv hälsa, däribland mödravård, preventivmedel, familjeplanering, sexuellt överförbara sjukdomar, hivprevention, säker abort och abortvård, infertilitet och fertilitetsalternativ samt cancer i reproduktionsorganen.⁵¹

41.

Om kvinnor med funktionsnedsättning, särskilt kvinnor med dövblindhet eller intellektuell funktionsnedsättning, samt döva och hörselskadade kvinnor inte får tillgång till information om sexuell och reproduktiv hälsa kan risken öka för att de ska utsättas för sexuellt våld.⁵²

42.

Anläggningar och utrustning för sjukvård, till exempel mammografiutrustning och britsar för gynekologisk undersökning, är ofta fysiskt otillgängliga för kvinnor med funktionsnedsättning.⁵³ Det kan hända att kvinnor med funktionsnedsättning inte kan ta sig till sjukvårdsanläggningar eller screeningprogram på ett säkert sätt, antingen för att de inte alls finns eller för att de är för dyra eller otillgängliga.

43.

Hinder som utgörs av attityder hos personal inom sjukvården kan leda till att kvinnor med funktionsnedsättning nekas tillträde och tillgång till sjukvårdspersonal eller -tjänster. Det gäller särskilt kvinnor med psykosocial eller intellektuell funktionsnedsättning, dövblindhet, döva eller hörselskadade kvinnor samt kvinnor som fortfarande är institutionaliserade.⁵⁴

⁵¹ Se kommittén för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, allmän kommentar nr. 22 (2016) om rätten till sexuell och reproduktiv hälsa, paragraf 18.

⁵² Se till exempel CRPD/C/MEX/CO/1, paragraf 50 b.

⁵³ Se kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning, allmän kommentar nr. 2 (2014) om tillgänglighet, paragraf 40 och till exempel CRPD/C/DOM/CO/1, paragraf 46.

⁵⁴ Se A/HRC/20/5 och korr. 1, paragraf 37.

44.

I praktiken ignoreras ofta de val som kvinnor med funktionsnedsättning gör, särskilt kvinnor med psykosocial eller intellektuell funktionsnedsättning. Deras beslut ersätts ofta av beslut från tredje part såsom rättsliga ombud, tjänsteleverantörer, förmyndare och familjemedlemmar. Det kränker deras rättigheter enligt artikel 12 i konventionen.⁵⁵

Alla kvinnor med funktionsnedsättning måste ha möjlighet att utöva sin rättskapacitet genom att ta egna beslut om medicinsk behandling eller terapi, med stöd om de så önskar. Exempel på sådana beslut är

- att behålla sin fertilitet
- att ha reproduktiv självbestämmanderätt
- att ha rätt att välja hur många barn de vill ha och hur tätt de vill ha dem
- att samtycka till och godkänna faderskap
- att ha rätt att skapa relationer.

Tvångsingrepp kan underlättas genom att begränsa eller frånta någon deras rättskapacitet. Det gäller till exempel sterilisering, abort, preventivmedel, kvinnlig könsstympning, kirurgi och behandlingar som utförs på intersexuella barn utan deras informerade samtycke, samt att hålla någon kvar på en institution under tvång.⁵⁶

45.

Påtvingat användande av preventivmedel eller påtvingad sterilisering kan också leda till att sexuellt våld kan begås utan graviditet som möjlig konsekvens. Det gäller särskilt för kvinnor med psykosocial eller intellektuell funktionsnedsättning och kvinnor som befinner sig på psykiatriska eller andra institutioner eller i förvar. Därför är det särskilt viktigt att åter bekräfta att rättskapaciteten för kvinnor med funktionsnedsättning bör erkännas på jämlika

⁵⁵ Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women, Joint United Nations Programme on HIV/AIDS, United Nations Development Programme, United Nations Population Fund, UNICEF and WHO, "Eliminating forced, coercive and otherwise involuntary sterilization: an interagency statement" (WHO, 2014).

⁵⁶ Se allmän kommentar nr 1 från kommittén om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (2014) om likhet inför lagen, paragraf 35.

villkor⁵⁷, och att kvinnor med funktionsnedsättning har rätt att bilda familj och ges ändamålsenlig assistans när de uppfostrar sina barn.

46.

Skadliga stereotyper om kön eller funktionsnedsättning, till exempel om inkompetens eller oförmåga, kan leda till att mödrar med funktionsnedsättning utsätts för juridisk diskriminering. Det har lett till att kvinnor med funktionsnedsättning är tydligt överrepresenterade i utredningar som görs för att skydda barn. De förlorar oproportionerligt ofta kontakten med och vårdsnaden om sina barn, som i stället adopteras bort eller placeras på institution. Dessutom kan en make beviljas separation eller skilsmässa på grund av sin makas psykosociala funktionsnedsättning.

C. Diskriminering mot kvinnor med funktionsnedsättning i andra artiklar i konventionen

Medvetandegörande (artikel 8)

47.

Kvinnor med funktionsnedsättning utsätts för sammansatta stereotyper som kan vara särskilt skadliga. Bland de stereotyper om funktionsnedsättning och kön som påverkar kvinnor med funktionsnedsättning finns uppfattningar om att de är:

- en börda för andra (behöver omvårdnad, orsakar påfrestningar, är en olycka och är ett ansvar, eller kräver skydd)
- sårbara (försvarslösa, beroende, behövande eller osäkra)
- offer (lidande, passiva, hjälplösa)
- underlägsna (oförmögna, otillräckliga, svaga eller värdelösa)
- sexuellt avvikande (det finns till exempel stereotypa uppfattningar om att kvinnor med funktionsnedsättning är asexuella, inaktiva, överaktiva, inkapabla eller perversa)
- mystiska eller olycksbådande (förhåxade, besatta av andar, utövar trollkonster, gör skada, bringar tur eller otur).

Skapandet av stereotyper som rör kön eller funktionsnedsättning innebär att en individ tillskrivs stereotypa egenskaper. Det är orättfärdigt när det resulterar i

⁵⁷ Se allmän kommentar nr 1 från kommittén om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, paragraf 31 och artikel 12 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning samt artikel 15 i konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor.

en eller flera kränkningar av personens mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Ett exempel är om en kvinna med funktionsnedsättning har utsatts för sexuellt våld, men rättsväsendet misslyckas med att förklara förövaren skyldig på grund av stereotypa uppfattningar om kvinnans sexualitet eller trovärdighet som vittne.

Tillgänglighet (artikel 9)

48.

Riktlinjer för den fysiska miljön, transport, information och kommunikation tar inte tillräcklig hänsyn till aspekter som rör kön eller funktionsnedsättning. Det handlar bland annat om teknik och system för information och kommunikation, samt andra anläggningar och tjänster som är öppna för eller erbjuds allmänheten. Det gäller både i städer och på landsbygden.

Detta hindrar kvinnor med funktionsnedsättning från att leva oberoende och delta fullt ut på alla områden och på jämlika villkor. Det är särskilt relevant i fråga om deras tillträde till skyddat boende och tillgång till stödtjänster och åtgärder som erbjuder ett effektivt och meningsfullt skydd mot våld, övergrepp och utnyttjande och även i fråga om sjukvård, i synnerhet sjukvård som rör reproduktiv hälsa.⁵⁸

Risksituationer och humanitära nödlägen (artikel 11)

49.

Vid väpnade konflikter, ockupation av landområden, naturkatastrofer och humanitära nödlägen löper kvinnor med funktionsnedsättning ökad risk att utsättas för sexuellt våld. De har också sämre förutsättningar att få tillträde och tillgång till återhämtnings- och rehabiliteringstjänster och till rättssystemet.⁵⁹ Kvinnliga flyktingar, migranter och asylsökande med funktionsnedsättning har också en ökad risk att utsättas för våld, eftersom de inte har tillträde och tillgång till sjukvårds- och rättssystemet på grund av sin medborgarskapsstatus. Det framgår i föregående paragraf (49) att kvinnor med funktionsnedsättning i risksituationer och humanitära nödlägen har en ökad risk att utsättas för sexuellt våld.

⁵⁸ Se kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning, allmän kommentar nr 2 (2014) om tillgänglighet.

⁵⁹ Uttalande av kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning om inkludering av personer med funktionsnedsättning för World Humanitarian Summit, finns på kommitténs webbsida.

50.

Diskriminering mot kvinnor med funktionsnedsättning ökar dessutom i sådana situationer på grund av bristen på sanitetsanläggningar. De möter många hinder mot att få tillgång till humanitär hjälp. Trots att kvinnor och barn är prioriterade vid distributionen av humanitärt bistånd är det inte säkert att kvinnor med funktionsnedsättning kan få tag på information om hjälpinsatser, eftersom informationen ofta inte finns i tillgängliga format. Om kvinnor med funktionsnedsättning ändå får information är det inte säkert att de rent fysiskt har tillträde till distributionsplatserna. Och om de har tillträde är det inte säkert att de kan kommunicera med personalen på plats. På samma sätt kan det hända att informations- och kommunikationshjälpelinjer och jourtelefoner inte är tillgängliga för kvinnor som utsätts för våld, utnyttjande eller övergrepp.

Flyktingläger saknar ofta skyddsmekanismer för barn med funktionsnedsättning. Ofta finns det inte heller tillgängliga hygienanläggningar där kvinnor kan sköta sin menshygien, vilket i sin tur kan öka risken för att de utsätts för våld. Ensamstående kvinnor med funktionsnedsättning möter hinder mot tillgänglig evakuering vid nödlägen och katastrofer, särskilt om de har sina barn med sig vid evakueringen. Det här påverkar i oproportionerligt hög grad kvinnor med funktionsnedsättning som är internflyktingar och inte har sällskap av någon vuxen familjemedlem, vän eller vårdgivare.

Flickor med funktionsnedsättning som är på flykt möter ytterligare hinder, till exempel genom att de inte får tillträde och tillgång till formell eller icke-formell utbildning, särskilt i krissituationer.

Likhet inför lagen (artikel 12)

51.

Kvinnor med funktionsnedsättning förnekas sin rättskapacitet oftare än män med funktionsnedsättning och oftare än andra kvinnor. Deras rättigheter kränks ofta genom patriarkala system för ställföreträdande beslutsfattande. Det kan handla om deras rätt att

- styra över sin reproduktiva hälsa, däribland möjligheten till fritt och informerat samtycke⁶⁰
- bilda familj
- välja var och med vem de vill leva

⁶⁰ Kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning, allmän kommentar nr 1 (2014) om likhet inför lagen.

- ha fysisk och mental integritet
- äga och ärva egendom
- sköta sin ekonomi och ha tillgång på jämlika villkor till banklån, hypotekslån och andra former av finansiella krediter⁶¹.

Tillträde och tillgång till rättssystemet (artikel 13)

52.

Kvinnor med funktionsnedsättning möter hinder för tillträde och tillgång till rättssystemet. Dessa hinder innefattar utnyttjande, våld och övergrepp som beror på skadliga stereotyper, diskriminering och brist på förfarandeåtgärder och skäliga åtgärder. Detta kan leda till att deras trovärdighet ifrågasätts och deras anklagelser avfärdas.⁶² Negativa attityder i rättsprocessen kan skrämja eller avskräcka offer från att söka rättvisa.

Några exempel är komplicerade eller förnedrande rapporteringsförfaranden, att offer hänvisas till sociala tjänster i stället för till rättssystemet samt avvisande attityder från polis och andra myndigheter inom rättsväsendet. Det kan leda till straffrihet och till att problemet osynliggörs, vilket i sin tur kan leda till att våld och brott får pågå under lång tid.⁶³ Kvinnor med funktionsnedsättning kan också vara rädda för att anmäla våld, utnyttjande och övergrepp eftersom de är oroliga för att förlora det stöd de behöver från vårdgivare.⁶⁴

Frihet och personlig säkerhet och rätten att inte utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (artikel 14 och 15)

53.

Kränkningar som rör frihetsberövande drabbar oproportionerligt ofta kvinnor med intellektuell eller psykosocial funktionsnedsättning och personer som är placerade på institution. Personer som är frihetsberövade på till exempel psykiatriska institutioner på grund av faktisk eller upplevd funktionsnedsättning, löper högre risk att utsättas för våld och grym, omänsklig och förnedrande behandling eller bestraffning⁶⁵. Deras avskildhet gör att de löper

⁶¹ World Survey on the Role of Women in Development 2014: Gender Equality and Sustainable Development (United Nations publication, Sales No. E.14.IV.6).

⁶² Se A/HRC/20/5 och korr. 1, paragraf 41 och A/67/227, paragraf 42.

⁶³ A/HRC/20/5 och korr. 1, paragraf 19.

⁶⁴ Ibid. paragraf 16.

⁶⁵ Ibid. paragraf 39

högre risk att utsättas för sexuellt våld och människohandel på institutioner för omvårdnad och specialundervisning.⁶⁶

Några exempel på våld mot kvinnor med funktionsnedsättning på institutioner är när manlig personal tar av en kvinna hennes kläder mot hennes vilja, när en kvinna blir påtvingad psykiatrisk medicinering eller när en kvinna övermedicineras så att hennes förmåga att beskriva eller minnas sexuellt våld minskar. Förövare kan agera ostraffat i sådana miljöer, eftersom de upplever att risken att upptäckas eller bli straffade är liten i och med den starkt begränsade tillgången till rättsmedel. Det är inte heller sannolikt att kvinnor med funktionsnedsättning som utsätts för den här typen av våld får tillgång till hjälplinjer eller andra typer av stöd där de kan anmäla kränkningarna.

Rätten att inte utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och skydd för den personliga integriteten (artikel 15 och 17)

54.

Kvinnor med funktionsnedsättning löper högre risk att utsättas för tvångsingrepp än kvinnor i allmänhet och än män med funktionsnedsättning. Ingreppen motiveras felaktigt med teorier om personens oduglighet och terapeutisk nödvändighet. De är legitima enligt nationella lagar och kan ha brett stöd hos allmänheten eftersom de anses vara för den berörda personens eget bästa.⁶⁷ Tvångsingrepp kränker ett antal artiklar i konventionen, nämligen

- rätten till likhet inför lagen
- rätten att inte utsättas för utnyttjande, våld eller övergrepp
- rätten att bilda familj
- rätten till skydd för den personliga integriteten
- rätten till sexuell och reproduktiv hälsa
- rätten att inte utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.⁶⁸

⁶⁶ Se CRPD/C/UKR/CO/1, paragraf 11.

⁶⁷ Se A/HRC/22/53, paragraf 64.

⁶⁸ Se CRPD/C/SWE/CO/1, paragraf 37.

Att leva oberoende och att delta i samhället (artikel 19)

55.

Rätten för kvinnor med funktionsnedsättning att välja var de vill bo kan påverkas negativt av kulturella normer och patriarkala familjevärderingar som begränsar självständigheten och tvingar dem att leva på ett visst sätt. På så sätt kan flerfaldig diskriminering hindra dem från att fullt ut och på jämlika villkor åtnjuta rätten att leva oberoende och att vara inkluderade i samhället. När det handlar om äldre personer med funktionsnedsättning kan ålder och funktionsnedsättning, var för sig eller tillsammans, öka risken för institutionalisering.⁶⁹ Dessutom är det ett väldokumenterat faktum att institutionalisering riskerar att utsätta personer med funktionsnedsättning för våld och övergrepp och att kvinnor med funktionsnedsättning är särskilt utsatta.⁷⁰

Utbildning (artikel 24)

56.

Skadliga stereotyper om kön och funktionsnedsättning samverkar och bidrar till diskriminerande attityder, riktlinjer och rutiner, till exempel

- att pojkars utbildning värderas högre än flickors
- att undervisningsmaterial som vidmakthåller felaktiga stereotypa uppfattningar om kön och funktionsnedsättning används
- att barnäktenskap för flickor med funktionsnedsättning uppmuntras
- att olika familjeaktiviteter genomförs uppdelat på kön
- att kvinnor och flickor får en vårdande roll och
- brist på tillgängliga hygienanläggningar i skolor där det finns möjlighet att sköta sin menshygien.

Det leder i sin tur till hög grad av analfabetism, misslyckanden i skolan, oregelbunden närvaro och skolklubb bland kvinnor och flickor med funktionsnedsättning, och att de helt slutar i skolan.

⁶⁹ Se E/2012/51 och korr. 1.

⁷⁰ Se A/HRC/28/37, paragraf 24.

Hälsa och rehabilitering (artikel 25 och 26)

57.

Kvinnor med funktionsnedsättning möter hinder mot att få tillgång till tjänster för hälsa och rehabilitering. Bland sådana hinder finns

- brist på utbildning och information om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter
- fysiska hinder mot att ta del av gynekologiska, obstetriska och onkologiska tjänster
- attitydmässiga hinder mot fertilitets- och hormonbehandlingar.

Dessutom kan tjänster för fysisk och psykisk rehabilitering vara otillgängliga, icke-inkluderande eller sakna ett ålders- eller genusperspektiv. Det kan till exempel gälla rådgivning vid könsrelaterat våld.

Arbete (artikel 27)⁶¹⁴

58.

Utöver de generella hinder som personer med funktionsnedsättning möter när de försöker utöva sin rätt att arbeta, möter kvinnor med funktionsnedsättning speciella hinder mot att delta på jämlika villkor på arbetsplatser. Exempel på sådana hinder är sexuella trakasserier, ojämlik lön, bristande möjligheter att söka upprättelse på grund av diskriminerande attityder som gör att deras anspråk avfärdas, samt fysiska hinder och informations- och kommunikationshinder.⁷¹

Social trygghet (artikel 28)

59.

En oproportionerligt stor andel av världens fattiga är kvinnor. Det är en konsekvens av diskriminering och leder till att de har färre val och möjligheter, särskilt när det gäller formell förvärvsinkomst. Fattigdom är både en försvårande faktor för och ett resultat av flerfaldig diskriminering. I synnerhet äldre kvinnor med funktionsnedsättning kan ha mycket svårt att få tillgång till lämpliga bostäder. De löper också större risk att bli institutionaliserade och har inte jämlik tillgång till socialt skydd och program för fattigdomsbekämpning.⁷²

⁷¹ Se A/HRC/20/5 och korr. 1 paragraf 40 och A/67/227, paragraf 67.

⁷² Se A/70/297.

Deltagande i det politiska och offentliga livet (artikel 29)

60.

Hittills har kvinnor och flickor med funktionsnedsättning blivit nedtystade. Därför är de oproportionerligt underrepresenterade i offentligt beslutsfattande. På grund av maktobalans och flerfaldig diskriminering har de haft färre möjligheter att bilda och gå med i organisationer som kan företräda deras behov som kvinnor, barn och personer med funktionsnedsättning.

V. Nationell implementering

61.

Kommittén har utvärderat konventionsstaternas rapporter och har då upptäckt ett antal utmaningar som konventionsstaterna ställs inför när det gäller att garantera att kvinnor med funktionsnedsättning fullt ut ska kunna åtnjuta alla sina rättigheter enligt artikel 6 och andra relaterade artiklar i konventionen, utan diskriminering och på jämlika villkor.

62.

Mot bakgrund av det normativa innehållet och de åtaganden som anges ovan bör konventionsstaterna vidta de åtgärder som anges nedan för att säkerställa fullständig implementering av artikel 6 och tillhandahålla lämpliga resurser.

63.

Konventionsstaterna bör bekämpa flerfaldig diskriminering på bland annat följande sätt:

a) De bör

- upphäva diskriminerande lagar, riktlinjer och rutiner som förhindrar kvinnor med funktionsnedsättning att åtnjuta alla rättigheter i konventionen
- i lag förbjuda diskriminering på grund av kön och funktionsnedsättning samt intersektionella former av diskriminering
- kriminalisera sexuellt våld mot kvinnor och flickor med funktionsnedsättning
- förbjuda alla former av tvångssterilisering, påtvingad abort och användande av preventivmedel utan samtycke
- förbjuda alla former av påtvingad medicinsk behandling som har att göra med kön eller funktionsnedsättning
- vidta alla tillämpliga lagstiftningsåtgärder för att skydda kvinnor med funktionsnedsättning från diskriminering.

b) De bör anta ändamålsenliga lagar, riktlinjer och åtgärder som säkerställer att rättigheter för kvinnor med funktionsnedsättning inkluderas i alla riktlinjer, särskilt i dem som rör kvinnor i allmänhet och dem som rör funktionshinder.

c) De bör ta itu med alla hinder som förhindrar eller begränsar möjligheterna för kvinnor med funktionsnedsättning att vara delaktiga. De bör också säkerställa att kvinnor och flickor med funktionsnedsättning kan dela med

sig av sina synpunkter och åsikter genom de organisationer som företräder dem. Synpunkterna och åsikterna ska tas i beaktande vid utformning, implementering och övervakning av program som påverkar deras liv. Konventionsstaterna bör också inkludera kvinnor med funktionsnedsättning i alla delar och organ i det nationella övervakningssystemet.

- d) De bör samla in och analysera data om situationen för kvinnor med funktionsnedsättning på alla områden som är relevanta för dem, i samråd med organisationer som företräder kvinnor med funktionsnedsättning. Syftet bör vara att vägleda planeringen av riktlinjer för att implementera artikel 6 och eliminera alla former av diskriminering, särskilt flerfaldig och intersektionell diskriminering. Konventionsstaterna bör också förbättra systemen för att samla in data så att de kan övervaka och utvärdera på ett adekvat sätt.
- e) De bör säkerställa att allt internationellt samarbete inkluderar ett funktionshinders- och genusperspektiv. Konventionsstaterna bör också inkludera data och statistik om kvinnor med funktionsnedsättning vid implementeringen av Agenda 2030 om hållbar utveckling, inklusive de globala målen för hållbar utveckling med dess delmål, indikatorer och vid implementeringen av andra internationella ramverk.

64.

Konventionsstaterna bör vidta alla ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att kvinnor med funktionsnedsättning har möjlighet till utveckling, framsteg och egenmakt, på bland annat följande sätt:

- a) De bör upphäva alla lagar och riktlinjer som begränsar möjligheterna för kvinnor med funktionsnedsättning att fullständigt och faktiskt delta i det politiska och offentliga livet på jämlika villkor. Det innefattar deras rätt att bilda och gå med i organisationer och nätverk för kvinnor i allmänhet och för kvinnor med funktionsnedsättning i synnerhet.
- b) De bör använda särskilda positiva åtgärder för att främja utveckling, framsteg och egenmakt för kvinnor med funktionsnedsättning, i samråd med organisationer som företräder kvinnor med funktionsnedsättning. Syftet bör vara att omedelbart ta itu med ojämlikhet och säkerställa att kvinnor med funktionsnedsättning får jämlika möjligheter. Sådana åtgärder bör vidtas särskilt med tanke på tillträde och tillgång till rättsväsendet, eliminering av våld, respekt för hem och familj, sexuell hälsa och reproduktiva rättigheter, hälsa, utbildning, arbete och socialt skydd. Offentliga och privata tjänster och anläggningar som används av kvinnor med funktionsnedsättning bör vara fullständigt tillgängliga enligt artikel 9 i konventionen och i linje med kommitténs allmänna kommentar nr 2 (2014) om tillgänglighet. De bör också säkerställa att offentliga och privata leverantörer av tjänster får fortbildning och utbildning om tillämpliga

standarder om mänskliga rättigheter och om att identifiera och bekämpa diskriminerande normer och värderingar så att de på lämpligt sätt kan ge kvinnor med funktionsnedsättning omsorg, stöd och assistans.

- c) De bör vidta effektiva åtgärder för att ge kvinnor med funktionsnedsättning tillträde och tillgång till det stöd de kan behöva för att utöva sin rättskapacitet i enlighet med kommitténs allmänna kommentar nr 1 (2014) om likhet inför lagen, för att ge fritt och informerat samtycke och för att fatta beslut som handlar om deras eget liv.
- d) De bör stödja och främja bildandet av organisationer och nätverk för kvinnor med funktionsnedsättning samt stödja och uppmuntra kvinnor med funktionsnedsättning att anta ledande roller i offentliga beslutsfattande organ på alla nivåer.
- e) De bör främja bedrivandet av forskning som specifikt behandlar situationen för kvinnor med funktionsnedsättning. Det gäller särskilt forskning om
 - hinder för utveckling, framsteg och egenmakt för kvinnor med funktionsnedsättning på alla områden som är relaterade till dem
 - att ta hänsyn till kvinnor med funktionsnedsättning vid datainsamling som rör både personer med funktionsnedsättning och kvinnor i allmänhet
 - att på ett lämpligt sätt identifiera riktlinjer för utveckling, framsteg och egenmakt för kvinnor med funktionsnedsättning
 - involvera kvinnor med funktionsnedsättning och organisationer som företräder dem i att utforma, implementera, övervaka, utvärdera och utbilda inom datainsamling
 - att etablera rådgivningsmekanismer för att skapa system som effektivt kan identifiera och fånga upp de varierade livserfarenheter som kvinnor med funktionsnedsättning har, och på så sätt förbättra offentliga riktlinjer och rutiner.
- f) De bör stödja och främja internationellt samarbete och stöd på ett sätt som är konsekvent med alla nationella åtgärder för att eliminera de juridiska, processuella, praktiska och sociala hinder som kvinnor med funktionsnedsättning möter och som förhindrar utveckling, framsteg och egenmakt. Det gäller både i deras lokalsamhällen och på nationell, regional och global nivå. Konventionsstaterna bör också inkludera kvinnor med funktionsnedsättning i utformning, implementering och övervakning av internationella samarbetsprojekt och samarbetsprogram som påverkar dem.

65.

Konventionsstaterna bör ta hänsyn till de rekommendationer från relevanta FN-organ som rör jämställdhet, och utgå från dem i frågor som rör kvinnor och flickor med funktionsnedsättning.⁷³

⁷³ Se E/CN.6/2016/3.

Se även: European Commission, International Training Centre of the International Labour Organisation och UN Women, Handbook on Costing Gender Equality (New York 2015), finns här: www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/7/handbook-on-costing-gender-equality; UN Women, Guidebook on CEDAW General Recommendation no 30 and the Security Council resolutions on women, peace and security (New York, 2015), finns här: <http://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/8/guidebook-cedawgeneralrecommendation30-womenpeacesecurity>; UN Women, Guidance Note on Gender Mainstreaming in Development Programming (New York, 2014), finns här: <http://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/02/gender-mainstreaming-issues>; UN Women, Guide for the Evaluation of Programmes and Projects with a Gender, Human Rights and Interculturality Perspective (New York, 2014), finns här: <http://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2014/7/guide-for-the-evaluation-of-programmes-and-projects-with-a-gender-perspective>; UN Women, Monitoring Gender Equality och the Empowerment of Women and Girls in Agenda 2030 for Sustainable Development: Opportunities and Challenges (New York, 2015) finns här: <http://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/9/indicators-position-paper>.

Noteringar från översättningsprocessen (ö1 till ö14)

För att bevara samma nummerordning i notapparaten ifrån det engelska originalet, ligger de noteringar som gjorts i översättningsprocessen samlade under detta avsnitt.

ö1: i enlighet med tidigare översättningar av allmänna kommentarer översätts equal med jämlik/a/t när det handlar om en process eller förutsättningar som måste se olika ut för att alla ska kunna uppnå samma mål. I den svenska konventionsöversättningen översätts equal med lika. Vid direkt citat av konventionsöversättningen görs ingen avvikelse.

ö2: i enlighet med tidigare översättningar av allmänna kommentarer översätts "access to" när det är lämpligt med "tillträde och tillgång till" för att harmoniera med översättningen av "Allmän kommentar nr 2 (2014) om artikel 9 om Tillgänglighet" och övriga översättningar av allmänna kommentarer.

ö3: begreppet "gender" översätts med kön eftersom det är det begrepp som förekommer i konventionsöversättningen. På flera ställen skulle det möjligen vara bättre med genus för att beskriva den sociala konstruktionen av kön, men översättningen av konventionen följs. Det är dessutom det begrepp som förekommer i diskrimineringslagen.

ö3: i den svenska diskrimineringslagen finns det sju diskrimineringsgrunder: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

ö4: ordet ras anses vanligen inte vara neutralt i en svensk kontext med det är det ord som används i konventionsöversättningar och därför använder vi ordet även här. I den svenska diskrimineringslagen finns sju diskrimineringsgrunder: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

ö5: avvikelse från konventionsöversättningen. I den svenska konventionsöversättningen art 6 översätts empowerment med "att stärka den egna förmågan". Här används begreppet egenmakt som numer används i svenskan. "Att öka den egna förmågan" riskerar att förstås som att det handlar om att kompensera funktionsnedsättningen i sig, då det egentligen handlar om att ta bort hindren som förhindrar egenmakten.

ö6: citat från konventionen. I den svenska översättningen av konventionen användes begreppet funktionsnedsatta barn. Den term som brukar användas och som är mest korrekt är termen barn med funktionsnedsättning.

ö7: detta är ett citat från den svenska konventionsöversättningen. Vanligtvis översätts ”civil” begreppsparet ”civil and political [rights]” med ”medborgerliga [rättigheter]”.

ö8: citat från konventionen. I den svenska konventionsöversättningen översätts ”reasonable accommodation” med skälig anpassning. Om det inte är citat översätts i denna kommentar ”reasonable accommodation” med skäliga åtgärder, eftersom det är det begrepp som numer används i den svenska diskrimineringslagen. Viktigt är dock att tydliggöra att skäliga åtgärder enligt konventionen har en vidare betydelse än särskilda åtgärder för tillgänglighet inom ramen för diskrimineringsformen bristande tillgänglighet.

ö9: ex nunc: som gäller från och med nu.

ö10: Rättskapacitet i denna kommentar går utöver den svenska betydelsen av begreppet. Rättskapacitet här omfattar både att vara en person i lagens mening, som är rättighetsbärare (rättssubjekt) och som har rättshandlingsförmåga. Läs vidare i allmän kommentar nummer 1 Likhet inför lagen.

ö11: de jure och de facto: rättslig och faktisk.

ö12: det är vanligt att använda ”due diligence” även i det svenska språkbruket och därför används den termen i detta dokument. I Sverige används även bland annat ”tillbörlig aktsamhet” för ”due diligence”.

ö13: en tvåspårsstrategi (eng. twin track approach) omfattar dels åtgärder för att integrera funktionshinder i verksamhet, dels särskilt riktade åtgärder för att förbättra situationen för personer med funktionsnedsättning.

ö14: i konventionsöversättningen heter artikeln Arbete och sysselsättning.

Allmän kommentar nr 3 om kvinnor och flickor med funktionsnedsättning

Svensk översättning

Översättning till svenska av Article 6: Women and girls with disabilities,
framtagen av FN:s kommitté för rättigheter för personer med
funktionsnedsättning.

Översättningen följer originalets struktur för att det ska gå att läsa
dokumenten parallellt.

Myndigheten för delaktighet
Box 1210, 172 24 Sundbyberg
08-600 84 00
info@mfd.se
www.mfd.se
Nummer: 2018:4